
„NA ZÁKLADĚ SDĚLENÍ SOVĚTSKÝCH PŘÁTEL...”

SLAVISTA DEAN S. WORTH A AKCE STB DEAN

ROBERT DITTMANN

“ON THE BASIS OF INFORMATION SUPPLIED BY THE SOVIET FRIENDS...”

THE SLAVIST DEAN S. WORTH AND OPERATION “DEAN” OF THE CZECHOSLOVAK STATE SECURITY

The contribution describes in detail the operation Dean, carried out by the Czechoslovak Communist State Security in the early 1970s, following incentives submitted by the KGB and focusing on the Slavist Dean Stoddard Worth (1927–2016). The KGB was tracking Worth since his early visits in the post-Stalin Soviet Union in 1957 and managed to copy addresses of Czechoslovak citizens from his notebook which the Soviets sent to the Czechoslovak authorities. Worth visited Czechoslovakia several times and during his 1972 visit, he was closely followed by the Czechoslovak Communist State Security. Even though the counter-intelligence agents even entered Worth’s room, no subversive and espionage activities were proven. The operation is documented by materials stored in the Archives of Security Services in Prague, Czech Republic, and its analysis contributes to the “hidden history” of linguistics during the Czechoslovak Communist regime.

Keywords: Dean Stoddard Worth, KGB, Czechoslovak State Security

ÚVOD

Náš svět je „psán“ dvěma hlavními jazyky: jazykem matematiky a jazykem přirozeným.⁽¹⁾ Zatímco první jazyk je, řečeno s nutnou licencí, imunní vůči prevarikaci, jazykový model světa je pro totalitní režimy lákadlem pro záměrné propagandistické deformace, šířené typicky masmédií. Duchově-

---

1 Tato studie vznikla na Univerzitě Karlově v rámci programu Progres Q09: *Historie – Klíč k pochopení globalizovaného světa*. Děkuji ředitelství Archivu bezpečnostních složek v Praze za laskavé povolení publikovat snímky.

dy a duchovědci, citliví na manipulaci s přirozeným jazykem, patří proto k obvyklým objektům zájmu a exponovaným obětem totalit. V zápase o model světa vystavený přirozeným jazykem jsou humanitně orientovaní intelektuálové zvláště nebezpečnými protivníky, bývají snadno podezříváni z ideodiverze a jejich schopnost i povinnost usilovat vposledku o dobývání pravdy na základě vyjadřovacích možností přirozeného jazyka je často trnem v oku uzurpátorům moci.

V příspěvku si klademe za cíl přispět do mozaiky skrytých dějin bohemistiky a slavistiky za komunistické totality jedním drobným kamínkem, případovou studií o sledování amerického slavisty Deana S. Wortha sovětskou a zejména československou kontrarozvědkou. Nejde o ojedinělý případ, kdy StB pečlivě sledovala zahraniční bohemisty a slavisty přijíždějící do naší země, avšak poněkud specifické je, že podnětem ke sledování v tomto případě přispěla československé politické policii její vyspělejší sovětská sestra. Chceme jazykovědné obci poodhalit roušku dlouho utajovaných a nepřístupných materiálů z archivu bezpečnostních složek, jež podle určení původců neměly být veřejnosti nikdy známy, protože se domníváme, že dějiny bohemistiky a slavistiky jsou tvořeny nejen idejemi, ale patří do nich i osobní historie jejich nositelů, včetně jejich střetů s totalitní mocí, jímž byli jako duchovědci vystavováni ve zvýšené míře. Pokusíme se nastítnit průběh Worthova sledování a jeho konsekvence pro české bohemisty, kteří se v jeho důsledku stali tzv. zájmovými osobami StB. Zároveň chceme příspěvkem poukázat na to, jak mocenské restriktce minulého režimu akademické styky ohrožovaly a jak spolupráce se západními kolegy mnohdy znamenala pro domácí jazykovědce zesílený a dlouhodobý zájem komunistické Státní bezpečnosti.

PROFESOR DEAN S. WORTH

Dean Stoddard Worth se narodil 30. 9. 1927 v Brooklynu. Studoval na Sorbonně, na Harvardu, kde byl jeho učitelem Roman Jakobson, vystudoval slovanské jazyky a literaturu a získal tam roku 1956 doktorát. Následujícího roku nastoupil na University of California v Los Angeles (UCLA),

roku 1965 se tam stal profesorem a strávil tam celkem třicet sedm let. V roce 1994 odešel do penze. Zemřel 29. 2. 2016 po delší nemoci v městečku Lititz v Pensylvánii ve věku 88 let. Pohřben je v Plymouthu ve státě Massachusetts.⁽²⁾

Worthova činnost zahrnovala výzkum strojového překladu, spolu s R. Jakobsonem vydal *Zadonščinu* (1963), v Berkeley mu vyšel slovník malého sibiřského jazyka užívaného na Kamčatce *Dictionary of Western Kamchadal* (1969), publikoval bibliografické přehledy oboru (spolu s E. Stankiewiczem *A Selected Bibliography of Slavic Linguistics*, dva svazky, 1966–1970; *A Bibliography of Russian Word-Formation*, 1977), se spoluautory vydal *Russian Derivational Dictionary* (1970), editoval důležitý sborník *The Slavic Word. Proceedings of the International Slavistic Colloquium at UCLA, September 11–16, 1970* (1972), napsal monografii o historii zkoumání ruštiny (*The Origins of Russian Grammar. Notes on the State of Russian Philology before the Advent of Printed Grammars*, 1983) a celkem publikoval na 200 odborných studií. Působil jako editor *International Journal of Slavic Linguistics and Poetics*. Worth byl „one of the earliest American scholars to visit Russia during the post-Stalin era, and he promoted international scholarly exchange, both by inviting Russian visitors to his department at UCLA and into his home, and through his chairmanship of the International Committee of Slavists. He developed warm relationships, especially with Czech scholars, some of whom he aided in various ways after the Soviet invasion of 1968“ (ibid.). Těsný vztah k bohemistice osvědčují např. spolueditování čítanky *Readings in Czech* (1985), Worthovy návštěvy v Československu i osobní vazby, které zde navázal, mj. s Oldřichem Uličným.⁽³⁾ Není bez zajímavosti, že Alexandr V. Isačenko, s nímž se Worth znal, po emigraci z Československa působil po jisté období na počátku 70. let právě na University of California v Los Angeles.

---

2 Informace čerpáme z nekrologu na UCLA, viz In Memoriam: Dean Stoddard Worth, Professor of Slavic Languages, dostupné na WWW: <<http://newsroom.ucla.edu/stories/in-memoriam:-dean-stoddard-worth-professor-of-slavic-languages>> [přístup 1. 7. 2018].

3 Prof. Uličnému jsem zavázán za upozornění na možný zájem StB o D. Wortha.

KGB A STB

Po celou dobu komunistického režimu byly československé bezpečnostní orgány závislé na Sovětech a byly jim *de facto* podřízeny. V prvním období, zhruba do konce 50. let, řídil Sovětský svaz Státní bezpečnost pomocí svých poradců, jejichž počet dosahoval v polovině té dekády několika desítek. Dodnes jsou v ruských archivech, přesněji v Ústředním archivu Federální bezpečnostní služby, například materiály skýtající podrobnosti k procesu s Rudolfem Slánským (Petrov 2008: 40–41, Petrov 2011: 251–255). Nový rámec dostala spolupráce StB a KGB v 60. letech, podobně jako v jiných satelitech. 2. července 1962 byla podepsána Dohoda o spolupráci mezi Ministerstvem vnitra ČSSR a KGB při Radě ministrů SSSR (srov. Sivoš – Žáček 2009: 76). Kromě intenzivní výměny informací, zkušeností, metod a sdílení operativní techniky bylo také stvrzeno, že představitelé KGB budou působit při Ministerstvu vnitra ČSSR. Ti i nadále „dostávali všechny informace a vedúci funkcionáři MV [ministerstva vnitra, pozn. R. D.]⁽⁴⁾ a ŠtB neprijali nijaké zásadnejšie rozhodnutie“ bez jejich souhlasu (Pešek 2000: 20). Po jistém ochladnutí okolo Pražského jara byla spolupráce StB a KGB opět zintenzivněna za normalizace a ošetřena smlouvou o kooperaci podepsanou roku 1971. Následujícího roku byla podepsána důležitá dohoda, která zahrnovala mj. působení příslušníků KGB na československém federálním ministerstvu vnitra. K čilé kooperaci docházelo i na jednotlivých nižších úrovních. Roku 1977 se StB zapojila do Systému sjednocené evidence poznatků, soustřeďující bezpečnostní informace relevantní pro státy Varšavské smlouvy. V srpnu 1989 byla podepsána nová dohoda o spolupráci mezi KGB a StB a například ještě 14.–18. 11. 1989 se v Praze konala porada delegací jejich kontrarozvědek (srov. Ptáčnicková 2009). Není překvapivé, že ze „všech [...] archiválií jasně vyplývá, že československá Státní bezpečnost se sovětské KGB zcela přizpůsobovala“ (ibid., s. 23), brzy po Pražském jaru například „převzala řízení všech významnějších agentů v zahraničí“ (Schovánek 2005: 30). KGB se s StB podílela na řadě společných operací, například proti Rádiu Svobod-

---

4 Naše poznámky v citátech dáváme vždy do hranatých závorek, dále už bez upozornění „pozn. R. D.“

na Evropa (Tomek 2009), při akcích proti cizím zastupitelským úřadům na území ČSSR (Schovánek 2008), kontrarozvědné ochraně mezinárodních akcí, včetně mezinárodního kongresu slavistů v Praze r. 1968 (Ptáčníková 2009: 22), nebo při operacích rozvědek StB a KGB na Západě, při nichž je také „zřejmá podrobná sovětská znalost jednotlivých agenturně-operativních akcí, objektů [...] i tajných spolupracovníků“ StB (Žáček 2017: 176). Za L. Brežněva „v zesílené míře srůstal aparát komunistické strany s aparátem KGB“ (Churaň a kol. 2000: 175) a práce v KGB mohla kvalifikovat pro nejvyšší posty v zemi, např. Jurij V. Andropov, jenž KGB vedl od roku 1967, se v roce 1982 stal generálním tajemníkem ÚV KSSS.

„BYLY NALEZENY [...] ADRESY ČESKOSLOVENSKÝCH OBČANŮ“

V únoru 1972 založila II. správa, tj. kontrarozvědka, Federálního ministerstva vnitra ČSSR osobní svazek na jméno Dean Worth, krycí jméno Dean. Jen z malé zčásti proskartovaná podoba svazku se dochovala nafilmovaná na mikrofiš v Archivu bezpečnostních složek v Praze pod signaturou KR-669820 MV. Svazek byl uložen do archivu ministerstva vnitra dne 7. 7. 1978.⁽⁵⁾

Na začátku materiálů zachovaných na mikrofiši stojí původně tajná zpráva, přeložená z ruštiny 15. 12. 1971, v níž se praví: „Při rozpracování Američana WORTH Deana [...] byly nalezeny v jeho zápisníku adresy československých občanů, jejichž fotokopie přikládáme. WORTH je americký vědec, slavista, pracuje v Ústavu slovanských a východoevropských výzkumů [sic] při Kalifornské universitě a je podezřelý ze styku s americkou rozvědkou. WORTH je nám znám od r. 1957, kdy přijížděl jako turista do SSSR a navazoval styky s osobami s nepřátelskými názory. Kromě toho tehdy odeslal několik dopisů přivezených z USA na adresy sovětských občanů, o které se zajímaly bezpečnostní orgány. V letech 1963–1964 WORTH navštěvoval kurs ruského jazyka na Moskevské státní Lomonosovově universitě. V té době aktivně navazoval styky se sovětskými občany. V tomto

5 Viz [Jmenné evidence], dostupné na WWW: <<https://www.abscr.cz/jmenne-evidence/>> [přístup 3. 7. 2018].

roce přijel WORTH znovu do SSSR v rámci vědecké výměny, kde prý chce soustředit materiály pro svou disertační práci. Bylo zjištěno, že obnovuje dřívější styky, zajímá se o osoby židovského původu. Snažil se dokonce proniknout do míst, kam je cizincům přístup zakázán, byl však zadržen [...] Pomocí operativního opatření byla u WORTHY nalezena československá vkladní knížka s 1.200 Kčs [...] Výše uvedené poznatky posíláme přátelům pro informaci. Dále jim posíláme fotokopie adres ze zápisníku WORTHY a prosíme o zaslání materiálů o WORTHYVI.“⁽⁶⁾ Bylo přiloženo 11 stran fotokopií. Slovem „přátelé“ označovala StB oficiálně rozvědky a kontrarozvědky jiných komunistických států, „[n]ejvětším přítelem StB byla ovšem KGB“ (Churaň a kol. 2000: 284).

Jednou z osob, s nimiž se Worth v Moskvě v 60. a 70. letech stýkal, byl indoevropeista Vjačeslav Vsevolodovič Ivanov (1929–2017), sympatizant R. Jakobsona a pozdější pracovník na UCLA, jenž na setkání s Worthem vzpomínal.⁽⁷⁾

V Československu byla StB na podnět sovětských „přátel“ ihned spuštěna akce Dean, jejímž prvním krokem byla lustrace a dožádání, tj. sběr zpráv o československých občanech evidovaných ve Worthově zápisníku, kterých bylo asi osmdesát (fol. 27a). Americký slavista měl totiž v lednu 1972 přijet na půlroční stipendijní pobyt do ČSSR (fol. 18a).

„ŽÁDÁME VÁS O PŘÍPADNÉ STANOVISKO K ROZPRACOVÁNÍ WORTHY DEANA, ABY NEDOŠLO K NARUŠENÍ VAŠÍ AKCE“

Začalo tedy shromažďování poznatků o osobách uvedených na stránkách Worthova zápisníku, jejichž kopie poslala KGB. Z 2. odboru II. správy MV při-

---

6 Praha, Archiv bezpečnostních složek, sbírka *Svazky kontrarozvědného rozpracování*, arch. č. KR-669820 MV, fol. 3a. V citátech při přepisu bez signalizace normalizujeme mezery a kvůli plynulosti opravujeme pravopisné chyby, zejména korigujeme interpunkci. Všechny citace ze svazku StB v tomto článku pocházejí z arch. č. KR-669820 MV, proto dále citujeme pouze folio v závorce za citátem. Čtenáře je třeba upozornit, že svazek se dochoval jen na mikrofiši, takže např. historickou autenticitu vlastnoručních podpisů už nelze ověřit, naším cílem je proto jen informovat o obsahu svazku.

7 Srov. [Dean Stoddard Worth – Obituary], dostupné na WWW: <<https://www.snyderfuneralhome.com/obituary/dean-stoddard-worth/>> [přístup 3. 7. 2018].

šla už 5. 1. 1972 například informace o PhDr. Vladimíru Barnetovi, zaměstnanci FF UK: „Jmenovaný je blokován⁽⁸⁾ jako styk rozpracovávané osoby⁽⁹⁾ po linii OUN [tj. Organizace ukrajinských nacionalistů]⁽¹⁰⁾ v akci ‚VĚDA‘, č. sv. 440, prováděné ve spolupráci s přáteli [tj. KGB]“ (fol. 11a). Náčelník 2. odboru pplk. RSDr. Vladimír Stárek na konec připojil formulaci: „Žádám, aby poznatky k jeho osobě nám byly předávány“ (ibid.). Získané poznatky, zatím ze středočeského kraje, byly obratem poslány KGB, neboť v pozdější zprávě z července 1972 určené pro Sověty stojí, že poznatky k Worthovi a jeho stykům byly zaslány v lednu toho roku (fol. 69a). Datum 14. 2. 1972 nese šestistránková zpráva pro KGB, konkrétně soudruha P. P. Jerjonyma, podepsaná náčelníkem 8., tj. studijně-analytického odboru II. správy federálního ministerstva vnitra pplk. Arnoštem Benešem. Podle zprávy navštívil Worth do té doby ČSSR celkem devětkrát (jsou vypsána přesná data pobytů na území ČSSR, stejně jako u Worthovy manželky Gerty). „Provedenou lustrací na rozvědce i kontrarozvědce nebylo k oběma jmenovaným zjištěno žádných státobezpečnostních poznatků,“ stojí ve zprávě (fol. 72a). Byly prověřeny všechny Worthovy styky, z nich 31 patřilo ke středočeskému kraji, většinu tvořili pracovníci Karlovy univerzity nebo Československé akademie věd. Mezi nimi figurovali PhDr. Karel Oliva, Miroslav Renský, v letech 1961–1966 rozpracováván, PhDr. Vladimír Barnet, rozpracováván v akci Věda, PhDr. Antonín Dostál, jenž emigroval s rodinou roku 1970, a další. „Je pokračováno v ustanovování a šetření k dalším jeho stykům v krajích Hr. Králové, Brno, Ostrava a Bratislava. K osobě WORTHY Deana budou provedena agenturně operativní opatření k jeho kontrole po dobu pobytu na našem území. Žádáme Vás o případné stanovisko k rozpracování WORTHY Deana, aby nedošlo

8 Blokace označovala „koordináční opatření, jehož cílem bylo předejít situaci, aby bylo k jedné osobě vedeno více svazků“ (Blažek /ed./ 2017: 9).

9 Rozpracování spočívalo v „úplném objasnění a zadokumentování podvatné činnosti konkrétních osob“ a zahrnovalo také operativní úkony nutné k zamezení takové činnosti, cílem tedy bylo „zabránit další trestné činnosti a s přihlédnutím ke stupni její společenské nebezpečnosti zakončit některým z opatření její realizaci“ (Churaň a kol. 2000: 298).

10 Problematika OUN zaměstnávala StB dlouhodobě, například v 60. letech spolupracovala v této oblasti na akci s KGB, vliv sympatizantů OUN se měl projevit i na pražském mezinárodním kongresu slavistů v roce 1968, viz Koutek (2005: 324–325).

k narušení Vaší akce. Zamýšlená opatření budou předložena ke konzultaci,“ končí zpráva mjr. Beneše pro sovětské kolegy (fol. 76a).

Z krajských správ ministerstva vnitra docházely postupně poznatky k prověřovaným stykům. Z Brna došly poznatky k těmto osobám v lednu 1972 a zároveň bylo zkontrolováno, že Worth v jihomoravském kraji pobýval pouze jednou, a to ve dnech 14.–16. 6. 1967. Tehdy se ubytoval v hotelu Continental a v této době nebyly „zjištěny žádné zpravodajsky zajímavé poznatky“ (fol. 12a). Dále zpráva pokračuje: „Pokud se týká oob z JMK [jihomoravského kraje], jejichž jména byla zjištěna ze zápisníku WORTH, jedná se o pracovníky filosofické fakulty UJEP v Brně, katedra slavistiky nebo anglistiky“ (ibid.). Byla provedena ustanovka těchto styků (ustanovka bylo ztotožnění osoby, o niž měla StB z nějakého důvodu zájem, jejím cílem bylo „zjištění jména, dat narození, bydliště, povolání a dalších charakteristik ustanovované osoby“, viz Churaň a kol. 2000: 375):

Doc. Miroslav Grepl – k němu neměla StB „žádné státobezpečnostní poznatky“ (fol. 12a).

Doc. Milan Kopecký – u něho zjistila prověrka, že „se jedná o silně nábožensky zaměřeného člověka, který udržoval styky se členy zrušeného řádu dominikánů a v roce 1968 byl pozván dr. Sante GRACIOTTI[M]⁽¹¹⁾ na kursy italského jazyka [...] na katolické universitě Sv. srdce v Římě [...] Dle zjištění po roce 1968 odmítl Milan KOPECKÝ spolupráci se sovětským vědcem NIKOLSKIM [sic],⁽¹²⁾ se kterým pracoval na nějakém díle o J. A. KOMENSKÉM. KOPECKÝ v této době vykonával funkci proděkana a snažil se zachraňovat pracovníky university, kteří se pravicově projevovali“ (fol. 13a).

PhDr. Roman Mrázek – k jeho osobě nebyly zjištěny žádné závadové poznatky, prověrka ohodnotila jako zajímavé jen jeho četné zahraniční cesty, mj. byl pozván na dva týdny do Itálie Sante Graciottim. Aktuálně byl dr. Mrázek „blokován na výjezd do zahraničí Městskou prokuraturou Brno pro tr. čin podplácení“ (ibid.).

---

11 Sante Graciotti (nar. 1923), italský jazykovědec, slavista, autor monografie o staročeské Milánské bibli.

12 Zřejmě Sergej Vasil'jevič Nikol'skij (1922–2015), ruský literární vědec.

Dále zpráva obsahuje informace o prof. Bořivoji Novákovi, PhDr. Jaroslavu Ondráčkovi, doc. Karlu Palasovi, PhDr. Vlastimilu Válkovi a doc. Antonínu Vaškovi. U nikoho z nich však nebylo zjištěno, že by se s Worthem v Brně v roce 1967 setkal.

Z krajské správy ministerstva vnitra v Hradci Králové přišlo tajné sdělení podepsané tamějším náčelníkem 2. odboru mjr. Vondroušem s datem 13. 1. 1972.⁽¹³⁾ Zpráva sděluje, že PhDr. Oldřich Uličný je evidován na StB v Hradci Králové, že Dean Worth přicestoval do Hradce Králové 13. 6. 1967 a v hotelu byl navštíven Uličným, s nímž Worth, ačkoli mluví plyně česky, hovořil anglicky, avšak „[o]bsah rozhovoru nebyl zjištěn“ (fol. 16a). Nicméně „[d]odatečným šetřením bylo zjištěno, že Dean WORTH dne 13. 6. 1967 přednášel v Hradci Králové pro pobočku Jazykovědného sdružení ČSAV na téma ‚Pohyblivý přízvuk v ruském jazyce‘“ (ibid.). Na závěr zpráva uvádí: „Na základě Vašeho sdělení bude převzat Oldřich ULIČNÝ do aktivního rozpracování. V případě, že budou zjištěny další poznatky k WORTHŮVI, budou Vám postoupeny“ (fol. 17a).

11. únorem 1972 je datována zpráva do akce Dean od mjr. Navrátila z krajské správy v Ostravě. Tamější pracovníci provedli ustanovení všech osob z Worthova zápisníku. Poznatky se týkají PhDr. Jiřiny Mückové-Jirákové, doc. Jaroslava Sekery⁽¹⁴⁾ a dalších. Z bohemistů byl ustanoven doc. Alois Knop, jenž dříve působil jako vedoucí katedry českého jazyka na pedagogické fakultě v Ostravě. V období po „lednu 1968 se aktivně zapojil do politického života společně s dalšími osobami z pedagogické fakulty, které se snažily vyzískat

13 2. odbor na krajských správách byla kontrarozvědka, viz Frolík (2002: 469).

14 Literární historik a rusista doc. Sekera (1929–2007) „jako jediný pedagog na pedagogické fakultě v Ostravě otevřeně vystupoval proti progresistům, a když viděl, že je ignorován, odmítl se zúčastňovat dalších členských schůzí KSČ. Na těchto pozicích stál pevně i v srpnu 1968. V průběhu roku 1969 a začátkem roku 1970, kdy se na fakultě začala provádět očista od pravicových exponentů, byl jmenovaný členem výboru ZO KSČ, později předsedou ZO KSČ a členem komise, která prováděla na fakultě prověrky. Někteří pedagogové si vytýčili úkol zkompromitovat SEKERU, aby svým rozhodováním na stranické půdě nemohl již škodit těm exponentům pravice, kteří ještě na fakultě zůstali. SEKERA tento záměr nepostřehl a přijímal od těchto osob pozvání k večerním sedánkám, kde jej opijeli. V důsledku toho propadl alkoholu do té míry, že to mělo vliv na jeho nervovou soustavu a musel již koncem roku 1970 a v průběhu roku 1971 se podrobit ústavnímu léčení. Ani v současné době není jeho zdravotní stav dobrý. Pro své nekompromisní stanovisko v otázce na vývoj politické situace v ČSSR není SEKERA u převážné většiny pedagogů oblíben“ (fol. 23a–24a).

z obrodného procesu co nejvíce. V roce 1968 podepsal „2000 slov“ a svůj podpis se snažil veřejně hájit, mimo jiné i na městské konferenci KSČ v Ostravě v červnu 1968. V té době se stal předsedou městského výboru Národní fronty v Ostravě [...] V polovině roku 1969 byl z funkce předsedy MěV NF v Ostravě odvolán. Za svou pravicovou činnost v letech 1968–1969 byl počátkem roku 1970 vyloučen z KSČ, později zproštěn vedení katedry a v říjnu 1971 musel odejít z pedagogické fakulty“ (fol. 22a). Doc. Knop pak pracoval jako učitel němčiny na jazykové škole a byl „rozpracováván [...] zdejšími 1. odděleními II. odboru⁽¹⁵⁾ v pozorovacím svazku č. 12617 – akce „RADEK“ jako exponent pravic“ (fol. 23a). Dalším ustanoveným byl rusista doc. Rudolf Zimek, působící na FF UP v Olomouci, který byl „rozpracováván O-StB Olomouc v problematice vysokých škol pro své vztahy do kapitalistických států“ (fol. 25a). Zpráva končí informací, že prověrka zjistila Worthův pobyt v Ostravě ve dnech 5. 5. až 6. 6. 1967 v hotelu Moravia, ale přímé osobní styky ustanovených osob s Worthem zjištěny nebyly.

Z krajské správy StB v Bratislavě došla na dožádání z ledna 1972 odpověď až v červnu. Prověrkami bylo zjištěno, že zájemovými osobami byli bývalí nebo soudobí pracovníci pedagogické fakulty v Nitře či vědečtí pracovníci z Bratislavy. Orgánům se však nepodařilo identifikovat dvě jména: „BLÉNÁR Vincent“ (tj. Vincent Blanár) a „DUREVIČ Ľubomír“ (fol. 57a; míněn je Ľubomír Ďurovič).

„PROVÁDĚT JEHO AKTIVNÍ KONTROLU A ROZPRACOVÁNÍ PO DOBU POBYTU NA NAŠEM ÚZEMÍ“

D. Worth přijel do ČSSR 15. 1. 1972. Původně měl přijet s manželkou 1. ledna, avšak na ministerstvu školství se ohlásil až 17. s tím, že přicestoval z Moskvy před dvěma dny. Podezření StB zesílila okolnost, že přijel bez manželky a ubytoval se u Hildy Šebové, kterou znal z předchozího pobytu, v Praze 1 v bytě, který byl nahlášen u Čedoku. Ministerstvo se ho sice snažilo přemístit od 1. 3. na svou ubytovnu, ale Worth „se velmi energicky bránil

---

15 2. odbor na krajských správách byla kontrarozvědka.

přestěhování a argumentoval tím, že u paní Šebové má svoje pohodlí, studijní možnosti a dietní kuchyni“ (fol. 18a). Podezření bylo dále vystupňováno, když na StB doputoval dopis od Worthovy manželky adresovaný jejímu manželovi na zmiňovanou ubytovnu ministerstva (ibid.).

9. února se sešli na poradu o Worthovi příslušníci StB, aby zjistili, „zda není zařazen v některých ústavech ČSAV nebo ministerstva školství v Praze“ (fol. 19a). Jeden příslušník StB informoval, že Worth se ve druhé polovině ledna dostavil na Ústav pro jazyk český ČSAV v Letenské ul. 4 a tam se ptal na Miloslava Sedláčka, zúčastnil se tam také semináře. Na Wortha se v akademii věd už na konci ledna ptali podle výpovědi jedné tamější pracovnice „dva orgánové ministerstva vnitra“ (fol. 19a).

Dosud shromážděné poznatky v akci Dean daly podnět k opatření datovanému 21. 2. 1972: „Na základě sdělení sovětských přátel a nepřátelské činnosti a styku s americkou zpravodajskou službou [...]“ (fol. 27a) byly navrženy další kroky při rozpracování. Worthovy styky jsou „v podstatě z celé republiky, nejvíce z Prahy, Bratislavy, Brna, Nitry a Ostravy“ (ibid.), jedním ze styků byl také Robert Boston Warner, tiskový přidělenec zastupitelského úřadu v Praze mezi lety 1965 až 1968, údajný pracovník CIA. „V důsledku podezření ze zpravodajské činnosti Deana WORTHHA ve prospěch americké zpravodajské služby navrhuji provádět jeho aktivní kontrolu a rozpracování po dobu pobytu na našem území“ (ibid.), píše mjr. Břetislav Zeler z kontrarozvědky. Je formulováno celkem deset dalších kroků v rozpracování: měli být prověřeni Šebovi, u nichž Worth bydlel, přičemž cílem prověrky bylo „jejich využití jako důvěrníků ke kontrole jeho styků a provedení úkonu G-9“ (ibid.; úkon G-9 byla tajná technická prohlídka neboli tajný vstup do objektu a tzv. výjem, tedy prohlídka k získání zpravodajských informací, ofotografování potřebných písemných materiálů apod.),¹⁶ bylo třeba „upřesnit pracoviště WORTHHA na ČSAV a Universitě Karlově a ustanovit osoby, se kterými zde spolupracuje“, krom toho „sledovat jeho návštěvy na ZÚ [zastupitelském úřadě] USA [...] a ustanovovat pracovníky AVV [amerického velvyslanectví] v Praze, se kterými přichází do styku“, také „[p]rovéřit možnost využití spo-

16 Srov. Churaň a kol. (2000: 392–393), Povolný (2001: 100).

lupracovníka 10. odboru II. správy FMV „ZLATO“, jehož adresa byla nalezena v zápisníku Deana WORTHHA sovětskými přáteli“, dále z „dosud zjištěných a ustanovených styků vyhledat nejvhodnější osobu a po prověrce v kladném případě přistoupit k jejímu využití do akce“ (fol. 27a). Rovněž měly být informovány krajské správy StB pro případ Worthova příjezdu, mělo se provádět „několikeré sledování WORTHHA“, úkon G-9 se měl provést v „místě bydliště, případně na pracovišti“, měl se realizovat úkon K-3 (tj. проверка поштовні кorespondence) a v případě zjištění „závadových státobezpečnostních poznatků“ se měl provést úkon E-4 (tj. tajný telefonní odposlech). Jak uvidíme, byly všechny tyto úkony v akci Dean skutečně realizovány. Pro srovnání: telefonní odposlech byl roku 1972 v celé činnosti StB aplikován v celkem 535 případech a tajná technická prohlídka (tj. úkon G-9) v pouhých 151 případech (Povolný 2001: 101). Worth se tedy stal jedním z prominentích objektů zájmu StB toho roku.

Spolupracovník s krycím jménem Zlato na schůzce se svým řídicím orgánem StB mjr. Glogarem dne 7. 3. 1972 informoval o D. Worthovi. V záznamu datovaném 13. březnem 1972 a vyhotoveném mjr. Emilem Glogarem čteme, že pramen⁽¹⁷⁾ se s ním setkal na obědě v Klubu architektů 28. 2. 1972, ptal se ho mj. na jeho názor na Nixonovu návštěvu Číny. S Worthem se sice znal jen z jednoroční stáže ve Spojených státech v letech 1967–1968 na UCLA, nicméně „připouští, že WORTH je typem, který může se zabývat zpravodajskou činností za svého pobytu v ČSSR“ (fol. 30a). Kdo byl spolupracovník Zlato? Na jiném místě ve spise (fol. 73a) se dozvídáme, že byl univerzitním profesorem na Karlově univerzitě, ke spolupráci byl získán v roce 1971, v letech 1967–1968 absolvoval jednoroční stáž na UCLA (fol. 30a). Pod krycím jménem Zlato je k roku 1971 registrován spolupracovník Zdeněk Stříbrný (1922–2014),⁽¹⁸⁾ anglista, jenž se o svých stycích s StB poměrně otevřeně vyjádřil ve vzpomínkách: „Musím se přiznat, že dosud snad neuplyne den, abych bolestně a často

---

17 Pramenem se rozumí „utajovaný zdroj informací“, mohli jím být „operativní pracovníci, spolupracovníci nebo operativní technika a sledování“ (Churaň a kol. 2000: 277).

18 Viz [Jmenné evidence], dostupné na WWW: <<https://www.abscr.cz/jmenne-evidence/>> [přístup 3. 7. 2018].

s pocitem studu nepřemýšlel o svých stycích s StB“ (Stříbrný 2005: 55; srov. též Petrání 2015: 491–492).

Brzy byla II. správa informována přísně tajnou zprávou, že „namátkově prováděným technickým úkonem byly k objektu akce ‚Dean‘“ (fol. 34a) získány poznatky zachycením dopisu od R. Autyho z Oxfordu pro dr. Olega Suse v Brně (jenž byl StB v 60. i 70. letech rozpracováván).⁽¹⁹⁾ V dopise, který přišel do Brna 14. 3. 1972, Auty informuje, že Worth je nyní v Praze a že si s ním Sus, jehož článek byl Worthovi oklikou zaslán, může osobně promluvit.

„POTŘEBUJEME NA URČITOU DOBU UMOŽNIT PŘÍSTUP DO JEHO POKOJE“

8. dubna 1972 byla vyhotovena ustanovka na Worthovy ubytovatele manžele Šebovy: Antonína, který se politicky neprojevoval a je „hodnocen jako člověk naprosto pasivní“ (fol. 36a), a Hildu, která se rovněž „nikdy [...] do politických akcí nezapojovala a ani se sousedy se do takových hovorů nedávala“, takže „je hodnocena jako zcela pasivní“ (fol. 37a). Podobně vyznívá také posudek zasláný z pracoviště paní Hildy Šebové. Na základě prověrky proto StB přistoupila ke zpravodajskému pohovoru s cílem získat H. Šebovou jako důvěrníci pro rozpracování Wortha a zejména ověřit „možnost provedení úkonu G-9“ (ibid.). Návrh na pohovor je datován 11. květnem 1972. Pracovníci StB naplánovali, že pokud se Šebová projeví „jako vhodný typ, bude dojednána další schůzka, kde bude přímo požádána, zda je ochotna umožnit nám [tj. orgánům kontrarozvědky] vstup do bytu WORTH. Náš požadavek bude legendován tím, že na AVV [tj. americkém velvyslanectví] se ztratily utajované materiály a máme podezření, že tyto materiály má u sebe WORTH. Hned při první schůzce bude ŠEBOVÉ dán k podpisu závazek o mlčenlivosti“ (42a–43a).

Pohovor proběhl 12. 5. 1972. Mjr. Břetislav Zeler a mjr. Jiří Lebeda se Šebové představili jako příslušníci ministerstva vnitra. Šebovi se s Worthem

19 Viz [Jmenné evidence], dostupné na WWW: <<https://www.abscr.cz/jmenne-evidence/>> [přístup 24. 8. 2019].

seznámili podle výpovědi Šebové přes Čedok a nejsou s ním poutáni žádným bližším vztahem. Šebová pak byla požádána o pomoc, a když souhlasila, „byla seznámena s tím, že potřebujeme nahlédnout do bytu WORTH. V tomto smyslu projevila jisté obavy. Byla ubezpečena, že s jeho věcmi nebude nic děláno, pouze potřebujeme na určitou dobu umožnit přístup do jeho pokoje“ (fol. 45a). Ostatní mělo být dojednáno na další schůzce. Šebová orgánům sdělila, že již při minulé Worthově návštěvě se na něho dotazoval někdo z ministerstva vnitra. Na závěr podepsala slib mlčenlivosti, jehož fotokopie se ve spisu zachovala na fol. 46a. Další schůzka s důvěrníci Šebovou se konala 23. 5. 1972. Bylo dohodnuto, že do bytu vstoupí dva pracovníci ministerstva vnitra; Worth měl být toho dne mimo Prahu.

Hned následujícího dne došlo ve Worthově pokoji k provedení úkonu G-9, tj. k výjmu, a to v čase 8:45 až 9:30. Výsledek: „Byla získána řada adres čs. státních občanů, se kterými udržuje WORTH přátelské styky. Nepodařilo se nalézt žádné dokumenty dokazující nebo signalizující styk jmenovaného s americkou rozvědkou“ (fol. 48a).

Krajská správa v Ostravě na základě dožádání provedla zpravodajské vytěžení PhDr. Jiřiny Mückové-Jirákové a doc. Jaroslava Sekery kvůli okolnostem jejich seznámení s Worthem. Zjistilo se, že se seznámili roku 1967 na pedagogické fakultě v Ostravě, kde měl Worth přednášku o školském systému v USA. Oba pak poprosili Wortha o zaslání publikací z USA, Mücková-Jiráková mu napsala několik pohlednic a dopisů, setkala se s ním ještě na sjezdu slavistů v Praze roku 1968 a poslala mu pohlednici, od té doby kontakt zcela ustal. A tak ani Mücková-Jiráková, ani Sekera „nejsou vhodné osoby k dalšímu zpravodajskému využití“ (fol. 60a).

„BUDE PODSTATNĚJI VYTĚŽENA K WORTHOWI“

19. 5. 1972 proběhl pohovor pracovníků StB s Eleonorou Slavičkovou (pozdější autorkou *Retrográdního morfematického slovníku češtiny* [...], 1975), tehdy pracovnící ministerstva národní obrany, s cílem mj. ověřit její „vhodnost k získání ke spolupráci“ (fol. 50a). Podle svých slov, jak informuje záznam o pohovoru, dělala Slavičková Worthovi při jeho návštěvě roku

1967 „stálého průvodce, takže s ním byla denně ve styku“ (ibid.), při současné návštěvě se s ním však nesetkala a ani na tom nemá zájem. Na závěr byla „požádána o zachování mlčení o obsahu rozhovoru a bylo dohodnuto další setkání na příští týden, kdy bude navštívena orgánem VKR [vojenské kontrarozvědky], který si převezme písemné hlášení“ (ibid.). Celkově se „projevila jako vhodný typ k získání“ a také prověrka přes dva důvěrníky „dopadla příznivě“, takže podle plánu měl být následující týden „uskutečněn další styk, při kterém bude podstatněji vytěžena k WORTHovi“ (fol. 52a). StB však neuniklo, že Slavičková zamlčela svůj telefonát s Worthem.

Další pohovor se Slavičkovou se uskutečnil podle dochovaného tehdy přísně tajného záznamu 23. 5., protože o den dříve informovala orgány telefonicky, že se s Worthem setkala. Při pohovoru „předala písemné hlášení o styku s WORTHem v r. 1967 i písemné hlášení ze styku dne 22.5.1972. Při předání těchto hlášení byla podrobně vytěžena k WORTHovi“ (fol. 53a). Ačkoli v roce 1967 se s Worthem často stýkala, „vedli spolu rozhovory pouze v [sic] odborných otázkách. K vnitřně politickým problémům se WORTH při žádné příležitosti nevyjadřoval ani neměl žádné dotazy tohoto charakteru“ (ibid.) a podobné to prý bylo i při setkání v květnu 1972, jak je uvedeno v hlášení. Záznam StB připomíná, že ani tentokrát Slavičková neuvedla svůj telefonický rozhovor s objektem (schůzka 22. 5. byla totiž telefonicky domluvena), a bylo jí doporučeno, aby v případě kontaktu z Worthovy strany „toto ohlásila orgánu VKR [vojenské kontrarozvědky] a jednala dle platných směrnic. Obdobně aby postupovala při náhodném setkání“ (ibid.). Slavičková ještě uvedla, že Worth se „dobře zná se všemi čl. odborníky slavistiky. HAVRÁNEK, KRÍŽKOVÁ, BĚLIČ, UTĚŠENÝ, HORÁLEK, FILÍPEK [sic, Filipec], KUCHAR, NĚMEC, KOPEČNÝ, VACHEK, DOKULIL, PÁLEK [sic, Palek], SKALIČKA, NOVÁK, SGALL“ (ibid.). Worth měl podle ní „i blízký vztah k prof. ADAMCOVI z filosof. fakulty, který ho pozval v r. 1967 na hody někam na Hodonínsko. V r. 1969 byl prof. ADAMEC na tříměsíčním pobytu v USA. Dále byl WORTH během svého pobytu v r. 1967 na návštěvě prof. ISAČENKA [...] Mimo toho [sic] byl na návštěvě u prof. BĚLIČE“ (fol. 54a). Ve zhodnocení pohovoru mjr. Jaroslav Hedeja poznamenal, že Slavičková „v tomto prostředí má možnosti získat řadu konkrétních, zájmových údajů pro potřeby kontra-

rozvědky“, takže „bylo dohodnuto, že ji orgán VKR vyhledá a pohovoří spolu o dalších otázkách“ (ibid.).

To se stalo 7. 6. 1972, jak svědčí další zachovaný přísně tajný záznam. Během schůzky „byla dotěžena k písemnému hlášení o dalším styku s prof. WORTHEM, který uskutečnila dne 28.5.1972“ (fol. 68a). Slavičková znovu ujistila, že Worth se vůbec o politických otázkách nezmínil ani v roce 1967, ani nyní, většinu času tráví v knihovnách při studiu. Worth nicméně zmínil, že byl se S. Wollmanem na výletě v Karlových Varech. Pokud jde o plánované rozlučkové posezení s Worthem v druhé půli června 1972, bylo jí ze strany StB „doporučeno, aby na tuto závěrečnou schůzku šla a napsala písemné hlášení o průběhu této schůzky, obsahu jednání i celkové účasti čl. občanů a dalších účastníků“ (ibid.). Slavičková zmínila dále styk Wortha s Lubomírem Doleželem, který po Srpnu emigroval. Na konec záznamu o pohovoru se Slavičkovou poznamenal mj. Hedeja: „Na jmenovanou bude vypracován návrh na získání a bude provedeno získání ke spolupráci.“⁽²⁰⁾

VÝSLEDKY AKCE DEAN A ZÁVĚRY

Dnem 25. 7. 1972 je datována závěrečná zpráva o Deanu Worthovi, adresovaná P. P. Jerjonymovi, jednomu ze sovětských přátel, jak příslušníky KGB československé bezpečnostní orgány nazývaly. Worth, „o kterého jste projevíli zájem“ (fol. 69a), pobýval v ČSSR od 15. 1. do 18. 6. 1972. „Použitou agenturou ani technickými prostředky se nepodařilo získat žádné poznatky, které by potvrzovaly jeho styk s americkou zpravodajskou službou,“ shrnovala zpráva StB (ibid.). 18. 6. odjel Worth do Vídně a po několika dnech strávených v rakouské metropoli měl zamířit zpět do USA. Na podzim 1972 by se však měl zúčastnit mezinárodního sjezdu slavistů ve Varšavě a také chtěl podle „agenturních poznatků [...] opět přijet do ČSSR v roce 1973“ (ibid.). Jednu z příloh zprávy tvořily „adresy sovětských obča-

---

20 Tamtéž, fol. označené jako „68a“ (ve skutečnosti 69a). Další folioci uvádíme v soulase s číslováním původního svazku, tj. na fol. „68a“ navazuje „69“, v této studii je označeno jeho *recto* jako 69a.

nů získané v písemnostech jmenovaného“ (ibid.). Worth však do Československa roku 1973 ani v následujících letech nepřijel, jak svědčí jiná zpráva kontrarozvědky ze 4. 7. 1978 (fol. 79a).

Stejné datum, 4. července 1978, nese návrh na archivaci svazku v akci Dean na 10 let, v němž je celá akce sumarizována: „Prověrka byla započata na základě sdělení sovětských přátel, kteří u jmenovaného našli zápisník s mnoha adresami čs. st. příslušníků [...] V průběhu kontroly prof. Deana WORTHa se nepodařilo získat poznatky, které by potvrzovaly, že jmenovaný na našem území prováděl špionážní nebo jinou nepřátelskou činnost [...] Písemnosti získané cestou TA-133, TA-2LL [sic] a TA-144⁽²¹⁾ [...] do akce DEAN byly skartovány“ (fol. 81a). Podobným akcím ze strany StB byli vystaveni i mnozí další zahraniční vědci navštěvující ČSSR.

Přes zapojení zpravodajsko-technických úkonů a řady pracovníků nepřinesla akce StB Dean v podstatě žádné bezprostřední výsledky, prokázala však funkčnost spolupráce se „sovětskými přáteli“, umožnila získat poznatky z bohemistického prostředí, které mohly být využity jindy, a upozornila StB na některé osoby, u kterých usoudila, že bude vhodné jim věnovat více pozornosti, jako byli Oldřich Uličný nebo Eleonora Slavičková. Akce Dean tak ilustrativně ukazuje i mechanismus pronikání bezpečnostních složek komunistického režimu do struktur československého akademického prostředí.

PhDr. Robert Dittmann, Ph.D.

Ústav českého jazyka a teorie komunikace

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

nám. J. Palacha 2

116 38 Praha 1

robert.dittmann@ff.cuni.cz

---

21 Jedná se o telefonní odposlech a kontrolu dálnopisu (TA-133), tajnou technickou prohlídku, tj. výjem (TA-144), a prověrku korespondence (TA-211), viz Povolný (2001: 100).

PŘÍLOHA: UKÁZKY ZE SVAZKU VEDENÉHO
NA DEANA S. WORTHA (KR-669820 MV)

OBR. 1

Seznam dokumentů
ve svazku číslo 2099

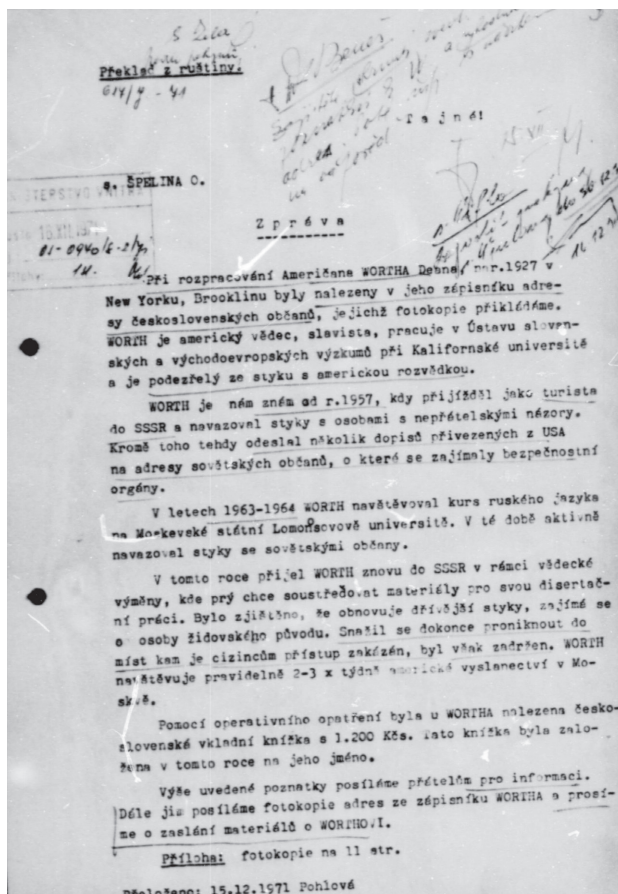
Por. č.	Opisování agent - dokumentu (vše - o čem - o kom - upř. pojednání)	Str. zařazení na stráně	Poznámka
1	WORTH Dean - ľudsk. listy	1, 2, zničeno	
2	WORTH Dean - dorážkami	3-10, zničeno	OS-0940/P-2/41
3	BARNET Vladimir - sdělení	11,	OS-010/P-2/72
4	AKA, DEAN - sdělení	12-15	OS-041/P-2/72
5	AKA, DEAN - sdělení	16, 17	OS-054/P-2/72
6	WORTH Dean St. - záznam	18,	
7	záznam	19	
8	fotografie - Hülle	20, zničeno	
9	AKA DEAN - zpráva	21-25	OS-019/P-3/72
10	AKA DEAN - vojens. g. f. e. r. s. i	26-28	
11	WORTH - zpráva	29-31	OS-024/P-2/72
12	BARNET - sdělení	32-33	OS-010/P-2/72
13	AKA DEAN - popisatel	34	OS-0030/P-2/72
14	AKA DEAN - dopisování	35, zničeno	OS-0042/P-3/72
15	ŠKBA Aleksei - instrukce	36	OS-0404/P-2/72
16	ŠKBOVA Aleksei - instrukce	37	OS-0403/P-2/72
17	AKA DEAN - sdělení	38	OS-0013/P-4/72
18	AKA DEAN - dopisování	39-40, zničeno	OS-0060/P-2/72
19	záznam na gramofon, 2x, přehráv	41-43	
20	záznam ze zpr. přehráv	44-46	

SVZ & ml. 725

Archiv bezpečnostních složek, sbírka Svazky kontrarozvědného rozpracování (KR), arch. č. KR-669820 MV

První strana seznamu dokumentů, které byly obsaženy ve svazku vedeném na Deana S. Wortha. Jak je patrné, z této části byla zničena jen malá část dokumentů. Většina svazku se dochovala díky nafilmování na mikrofiš.

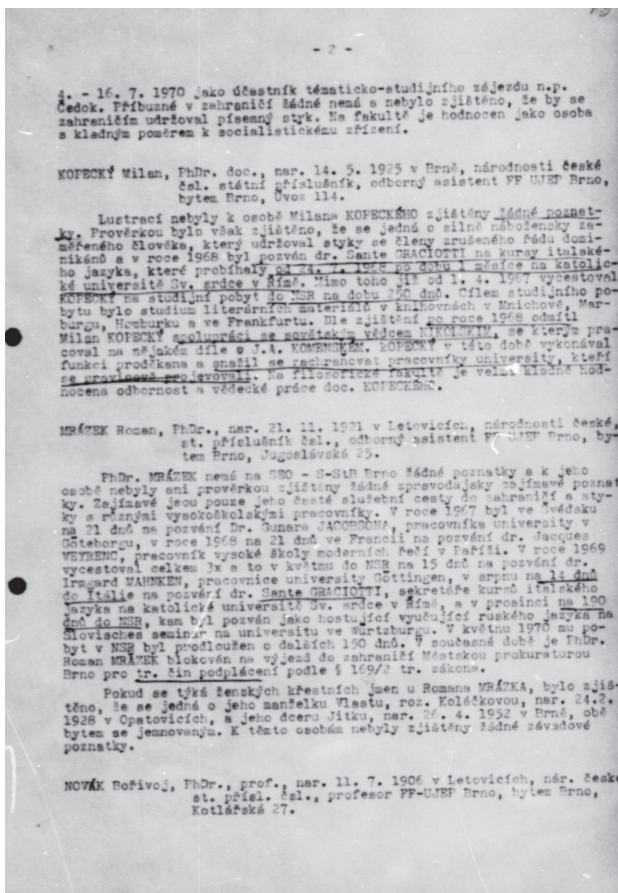
OBR. 2

Archiv bezpečnostních složek, sbírka Svazky kontrarozvědného rozpracování (KR), arch. č. KR-669820 MV

Kromě jedenácti stran fotokopií, na nichž byly adresy československých občanů z Worthova zápisníku, dostala československá kontrarozvědka od „sovětských přátel“ (fol. 27a) informace o Worthových návštěvách a činnosti v SSSR od roku 1957. Překlad z ruštiny datovaný 15. prosincem 1971 je určen Oldřichu Špelinovi, v té době zástupci náčelníka československé kontrarozvědky, tj. II. správy FMV (Bárta – Kalous – Povolný – Sivoš – Žáček 2017: 480; heslo Špelina Oldřich, autor hesla Milan Bárta).

OBR. 3

Archiv bezpečnostních složek, sbírka Svazky kontrarozvědného rozpracování (KR), arch. č. KR-669820 MV

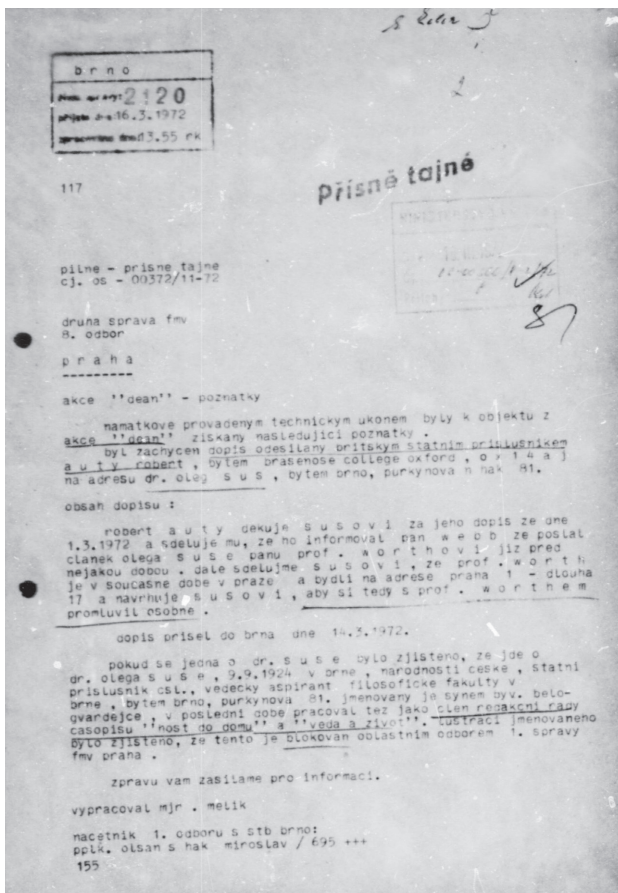
Tzv. ustanovka osob zapsaných v zápisníku Deana Wortha. Ustanovka, slangový termín StB převzatý od Sovětů, znamenala „identifikaci určité osoby, která se dostala, třeba i zcela náhodně, mezi zájmové osoby StB“ (Churaň a kol. 2000: 375). Poznatky na tomto snímku byly zaslány krajskou správou ministerstva vnitra v Brně s datem 4. 1. 1972 – jde zejména o informace zjištěné k Milanu Kopeckému a Romanu Mrázkovi z FF UJEP v Brně.

Archiv bezpečnostních složek, sbírka Svazky kontrarozvědného rozpracování (KR), arch. č. KR-669820 MV

Záznam o schůzce konané 7. 3. 1972 se spolupracovníkem s krycím jménem Zlato, jenž se setkal s Worthem 28. 2. 1972 a usiloval od něho mj. „získat názor a ohlas NIXONOVY návštěvy v Číně“ (fol. 29a). Na závěr zprávy je uvedeno, že ačkoli Zlato zná Wortha jen povrchně, „připouští, že WORTH je typem, který může se zabývat zpravodajskou činností za svého pobytu v ČSSR“ (fol. 30a). Agenturní zpráva na snímku odpovídá běžné rutině, jak byly řídicími operativními pracovníky vyhotovovány: spolupracovník předal nejčastěji ústní zprávu, operativec její obsah sepsal s dalšími identifikačními údaji a vyhodnotil její věrohodnost; rozdělovník (na snímku vpravo nahoře) uvádí, kolik kopií bylo vytvořeno a kam byly založeny, vždy to byl také svazek spolupracovníka (Churaň a kol. 2000: 29–30).

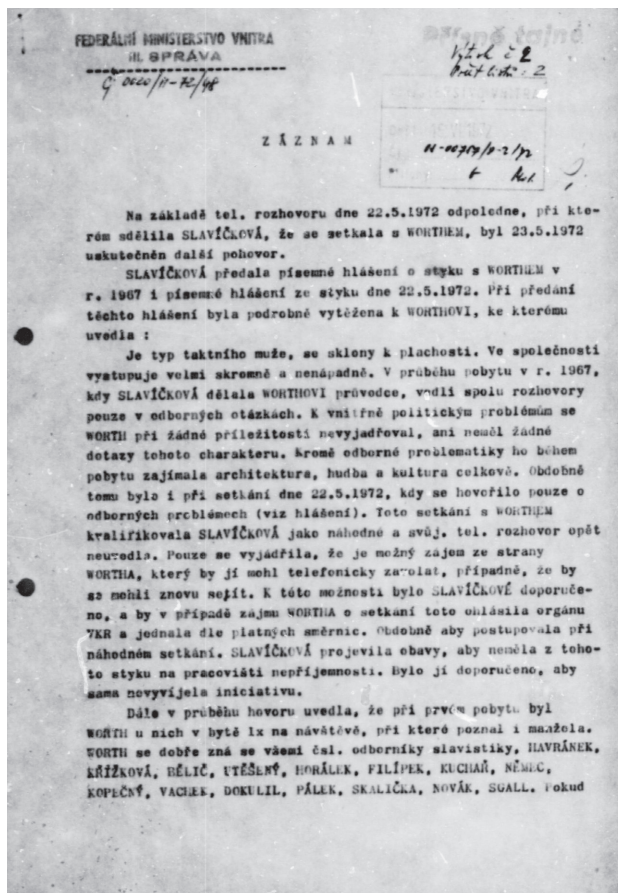
OBR. 5

Archiv bezpečnostních složek, sbírka Svazky kontrarozvědného rozpracování (KR), arch. č. KR-669820 MV

Zpráva o záchytu korespondence mezi Robertem Autym a Olegem Susem, v níž je zmíněn Dean Worth. Zpráva, reprodukcí také obsah dopisu, byla jako pilná a přísně tajná poslána z Brna na kontrarozvědné oddělení ministerstva vnitra do Prahy v březnu 1972.

OBR. 6

Archiv bezpečnostních složek, sbírka Svazky kontrarozvědného rozpracování (KR), arch. č. KR-669820 MV

Záznam o pohovoru s dr. Eleonorou Slávičkovou uskutečněném 23. května 1972, při němž byla podrobně dotazována na D. Wortha.

OBR. 7

II. správa FMV
1. odbor - 1. oddělení
61-10129/1-1/78

V Praze dne 4. července 1978

PRVCOPISEM

Souhlasím :
[Signature]

N á v r h

na uložení materiálů do archivu SEC FMV, vedených v podsv.
č. 1, obj. sv. 3260 v akci "DEAN".

V uvedeném podsvěží byla prováděna prověrka osoby :

Prof. NORTH Dean, nar. 30.9.1927 v New Yorku, USA státní
příslušník, ženatý, prof. Californské uni-
versity, bytem 300 Bellino Drive Palisades,
California - USA.

Prověrka byla započata na základě sdělení sovětských přá-
tel, kteří u jmenovaného našli zápisník s mnoha adresami
čs. st. příslušníků.

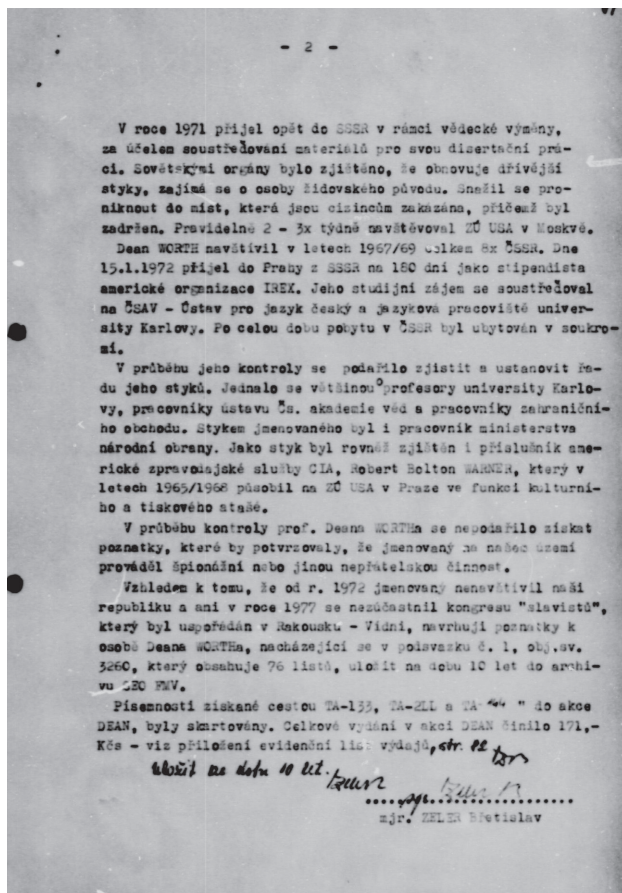
NORTH byl v SSSR znám od roku 1957, kam přijížděl jako
turista. Při svých návštěvách navazoval styky s osobami s
nepřátelskými názory. Dále odeslal několik dopisů přiveze-
ných z USA na adresy sovětských občanů, které byly zájmový-
mi osobami bezpečnostních orgánů.

V letech 1963/64 NORTH navštěvoval kurs ruského jazyka
na moskevské státní Lomonosovově universitě. V té době opě-
tovně aktivně navazoval styky se sovětskými občany.

Archiv bezpečnostních složek, sbírka Svazky kontrarozvědného rozpracování
(KR), arch. č. KR-669820 MV

Návrh na tzv. úlož spisů akce Dean do archivu ministerstva vnitra na dobu 10 let,
jak bylo zvykem u poněkud důležitějších spisů, ze dne 4. 7. 1978, rekapituluující
celou akci.

Archiv bezpečnostních složek, sbírka Svazky kontrarozvědného rozpracování (KR), arch. č. KR-669820 MV

Pokračování návrhu na uložení spisu do archivu. Celkové výdaje v této akci činily 171 Kčs, písemnosti získané takzvaným výjmem, odposlechem a проверkou korespondence „byly skartovány“ (fol. 81a).

PRAMENY

Praha, Archiv bezpečnostních složek, sbírka *Svazky kontrarozvědného rozpracování*, arch. č. KR-669820 MV.

LITERATURA

BÁRTA, Milan – KALOUS, Jan – POVOLNÝ, Daniel – SIVOŠ, Jerguš – ŽÁČEK, Pavel
2017 *Biografický slovník náčelníků operativních správ Státní bezpečnosti v letech 1953–1989* (Praha: Academia – Ústav pro studium totalitních režimů)

BLAŽEK, Petr (ed.)

2017 *„Kéž je to všecko ku prospěchu obce!“ Jan Patočka v dokumentech Státní bezpečnosti* (Praha: Academia – OIKOYMENH)

[„Dean Stoddard Worth – Obituary“]; www.snyderfuneralhome.com, <https://www.snyderfuneralhome.com/obituary/dean-stoddard-worth/> [přístup 3. 7. 2018]

FROLÍK, Jan

2002 „Ještě k nástinu organizačního vývoje státobezpečnostních složek Sboru národní bezpečnosti v letech 1948–1989“; *Sborník archivních prací* 52, č. 2, s. 371–520

CHURANĚ, Milan a kol.

2000 *Encyklopedie špionáže. Ze zákulisí tajných služeb, zejména Státní bezpečnosti* (Praha: Libri)

„In Memoriam: Dean Stoddard Worth, Professor of Slavic Languages“; www.newsroom.ucla.edu, <http://newsroom.ucla.edu/stories/in-memoriam:-dean-stoddard-worth-professor-of-slavic-languages> [přístup 1. 7. 2018]

[„Jmenné evidence“]; www.abscr.cz, <https://www.abscr.cz/jmenne-evidence/> [přístup 3. 7. 2018]

KOUTEK, Ondřej

2005 „Działania Służby Bezpieczeństwa wobec Ukraińców w Czechosłowacji w latach 1945–1989“; in G. Motyka (ed.): *Służby Bezpieczeństwa Polski i Czechosłowacji wobec Ukraińców (1945–1989). Z warsztatów badawczych* (Warszawa: Instytut Pamięci Narodowej), s. 297–334

PEŠEK, Jan

2000 *Nástroj represie a politickej kontroly. Štátna bezpečnosť na Slovensku 1953–1970* (Bratislava: VEDA)

PETRÁŇ, Josef

2015 *Filozofové dělají revoluci. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy během komunistického experimentu (1948–1968–1989)* (Praha: Karolinum)

PETROV, Nikita Vasilievič

2008 [Konferenční vystoupení], in A. Grúňová (ed.): *Aktivita NKVD/KGB a ich spolupráca s tajnými službami v strednej a východnej Európe 1945–1989. Zborník z medzinárodnej konferencie* (Bratislava: Ústav pamäti národa), s. 39–41

PETROV, Nikita [Петров, Никита]

2011 *По сценарию Сталина. Роль органов НКВД–МГБ СССР в советизации стран Центральной и Восточной Европы 1945–1953 гг.* (Москва: РОССПЕН – Фонд Президентский центр Б. Н. Ельцина)

POVOLNÝ, Daniel

2001 *Operativní technika v rukou StB* (Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR)

PTÁČNÍKOVÁ, Světlana

2009 „Archiv bezpečnostních složek a dokumenty o spolupráci StB a KGB – možnosti bádání“, in K. Volná (ed.): *Aktivita NKVD/KGB a její spolupráce s tajnými službami střední a východní Evropy 1945–1989, II. Sborník k mezinárodní konferenci pořádané v Praze ve dnech 19.–21. listopadu 2008* (Praha: Ústav pro studium totalitních režimů), s. 17–24

SCHOVÁNEK, Radek

2005 „Kádry rozhodují vše“, in B. Čelovský (ed.): *Oči a uši strany. Sedm pohledů do života StB* (Šenov u Ostravy: Tilia), s. 29–38

2008 „Soviet Ears in Communist Prague“, in A. Grúňová (ed.): *NKVD/KGB Activities and Its Cooperation with Other Secret Services in Central and Eastern Europe 1945–1989. Anthology of the International Conference. Bratislava 14.–16. 11. 2007* (Bratislava: Nation's Memory Institute), s. 77–78

SIVOŠ, Jerguš – ŽÁČEK, Pavel

2009 „Spolupráce KGB ZSSR a ministerstva vnútra ČSSR na najvyššej úrovni. Edícia dohôd o vzájomnej čs.-sovietskej štátobezpečnostnej súčinnosti, 1958–1989“; *Paměť a dějiny* 3, č. 2, s. 72–86

STRÍBRNÝ, Zdeněk

2005 *Proud času. Stati o Shakespearovi* (Praha: Karolinum)

TOMEK, Prokop

2009 „Spolupráce KGB a StB proti Rádiu Svobodná Evropa“; in K. Volná (ed.): *Aktivita NKVD/KGB a její spolupráce s tajnými službami střední a východní Evropy 1945–1989, II. Sborník k mezinárodní konferenci pořádané v Praze ve dnech 19.–21. listopadu 2008* (Praha: Ústav pro studium totalitních režimů), s. 113–119

ŽÁČEK, Pavel

2017 „Za mír a socialismus až do trpkého konce II. Dokumenty o spolupráci československé a sovětské rozvědky v letech 1987–1989“; *Securitas imperii* 31, č. 2, s. 176–215